

DOSTAVA U KAZNENOM POSTUPKU

Dostava odluka, podnesaka i dopisa prema člancima 169. do 177. Zakona o kaznenom postupku iz 2008. godine, unosi važne novosti u pogledu postupka koji uređuje dostavu. Uvodi se nov pristup dostave svjedocima i vještacima koju primarno obavljaju stranke, a tek ako je dostava neuspješna, tu zadaću obavlja tajnik suda. Državni odvjetnik upućuje pozive okrivljeniku, svjedoku i vještaku radi ispitivanja prije i tijekom istrage, dok dostavu okrivljeniku za sudska ročišta preuzima tajnik suda čime se sudac oslobađa skrbi oko tehničkih radnji što bi trebalo usmjeriti njegove napore na suđenje u užem smislu riječi. Od navedenih promjena valja očekivati ubrzanje postupka.

1. OSNOVE DOSTAVE

Dostava je posebna procesna radnja kojom se određenoj osobi, kao subjektu kaznenog postupka koja na to ima zakonsko pravo ili pravni interes, u svrhu upoznavanja sa sadržajem predaje neka odluka ili dopis (poziv i druga pismena) na način propisan Zakonom o kaznenom postupku.

Propisno dostavljena odluka ili dopis pretpostavka je za nastupanje njezinih učinaka prema strankama i drugim procesnim sudionicima. Neuredna dostava ne proizvodi pravne učinke i adresat koji nije uredno primio odluku ili dopis ne može trpiti nikakve pravne posljedice. Tako ne teče rok za žalbu, ako se adresat ne odazove pozivu ne može biti doveden, novčano kažnjen, ne može se održati rasprava ako od primitka poziva do dana rasprave nije protekao rok od najmanje osam dana i sl.

Dostava u bitnoj mjeri utječe na pravilno i učinkovito vođenje kaznenog postupka te je značajna s aspekta efikasnosti suđenja, ali i s aspekta prava na suđenje u razumnom roku. Ona je značajna i sa stanovišta zakonitosti u postupanju, ali i sa stanovišta zaštite prava stranaka i drugih procesnih subjekata koji na temelju primljenih odluka i dopisa trebaju orijentirati svoje postupanje, izvršavati obveze u postupku i na odgovarajući način ostvarivati svoja zakonita prava, odnosno štititi svoje interese u postupku.

Odredbe o dostavi pozicionirane su u glavi XII Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 62/08 i 158/09 - dalje: ZKP/08), koja objedinjuje različitu materiju kaznenog postupka, pa tako osim dostave sadrži odredbe o donošenju i proglašavanju odluka, o razgledavanju spisa i predmeta, odredbe o kaznenoj evidenciji, osobnim podacima, te odredbe o pronađenim i oduzetim

stvarima. Ekonomičnost u sustavnom rasporedu jeste kriteriji za njihovo okupljanje u jednoj glavi.

Odredbe o dostavi odluka i dopisa sadržane su u čl.169. do 177. ZKP/08., i te odredbe reguliraju samo radnje suda i drugih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku glede dostave odluka i dopisa koja su oni obvezatni dostaviti strankama i drugim sudionicima u postupku, dok su pitanja dostave pismena sudu i drugim tijelima koja sudjeluju u kaznenom postupku od strane sudionika u postupku regulirana drugim odredbama ZKP/08 (npr. čl. 78., 79. ZKP/08).

Te odredbe su prema čl.575. ZKP/08, stupile na snagu 1. srpnja 2009. godine, u predmetima za kaznena djela iz čl.21. Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, dok će po istoj odredbi čl.575. ZKP/08, u predmetima za ostala kaznena djela stupiti na snagu 01.rujna 2011. godine.

Sva dostava se vrši u pravilu pismenim putem, a izuzeci su vrlo rijetki i praktično zanemarivi sa stanovišta principa.

Kako odredbe o dostavi propisuju dostavu odluka i dopisa (poziva i drugih pismena), treba istaći da se prema čl.163.st.1. ZKP/08, odluke donose u obliku presude, koju inače može donijeti samo sud, te u obliku rješenja i naloga koje pored suda, donose i druga tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku.

Pojam odluke u kaznenoprocenom smislu nije definiran ZKP/08, koji pominje samo oblike odluka, ali se može reći da se pod pojmom odluka razumijeva vrsta procesne radnje suda i drugih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku koje se sastoje u izjavama volje kojima se primjenjuje pravo na određeno činjenično stanje i neposredno proizvode pravni učinci. Pojam odluka jeste generički pojam za sve oblike odlučivanja suda i drugih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku.

Dopis je svako pisano priopćenje, a prema čl.169.st.1. ZKP/08, pojam obuhvaća pozive i druga pismena.

Pismena u smislu istog propisa obuhvaćaju pismene akte suda i drugih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku, a koji su u smislu istog propisa različiti od pojma odluka i poziva, pa tako obuhvaćaju i pismene akte stranaka koja u postupku preko suda trebaju biti dostavljena protivnoj stranci (optužni akt, žalba, zahtjev za ponavljanje postupka i sl.)

2. TKO VRŠI DOSTAVU ODLUKA I DOPISA

Dostava je u nadležnosti suda i drugih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku. Oni o mjestu, vremenu i načinu dostave odlučuju nalogom. Člankom 169. ZKP/08, određeno je da se odluke i dopisi (pozivi i druga pismena), dostavljaju putem službene osobe državnog tijela koje sudjeluje u kaznenom postupku (državni službenik ili namještenik), pošte, javne ili privatne organizacije koja dobije posebno dopuštenje ministra nadležnog za pravosuđe, dalje, putem pretinaca kod suda, telekomunikacijskog sredstva, tijela kaznenog postupka neposrednom predajom primatelju koji se zatekne kod tog tijela te putem policije.

Iako prema odredbama o dostavi Zakona o kaznenom postupku iz 1997. godine ("Narodne novine" broj 110/97., 27/98., 58/99., 112/99., 58/02., 143/02. i 115/06 – dalje: ZKP/97), policija nije bila predviđena kao tijelo putem kojega se mogla vršiti dostava odluka ili dopisa, nije bilo nikakve zakonske zapreke da ona to ne čini, pa ako je policija dostavu izvršila prema odredbama ZKP/97, takva se dostava smatrala urednom, pa se ovaj način dostave često koristio u sudskoj praksi, prvenstveno radi dostave dopisa (poziva i pismena), ali i radi dostave odluka.

Odredbama ZKP/08, izričito je predviđena mogućnost dostave putem policije. Takva dostava

se temeljem čl.169.st.3. ZKP/08¹, može izvršiti putem policije ukoliko su ispunjena tri uvjeta: prvo, da dostavu zahtjeva sud ili državni odvjetnik, drugo, da se adresatu ima dostaviti poziv, dakle ne odluka i drugo pismeno, i treće da se radi o dostavi osobi koju zbog nepoznate adrese treba pronaći. Ovo potonje upućuje da je od policije moguće istodobno zatražiti postupanje po čl.565. ZKP/08, dakle, da okrivljenika ili svjedoka potraže i da to tijelo obavijeste o njegovoj adresi te da tako traženoj osobi predaju poziv, o kojoj radnji policija mora sastaviti službenu zabilješku koja treba sadržavati podatke o vremenu dovođenja osobe, predaji poziva ili razloga odbijanja primitka te podatke o vremenu napuštanja službenih prostorija.

Iako se u ovoj zakonskoj odredbi upućuje na čl.97. st.6. ZKP/08, koja je jedna od odredbi koja policiji omogućava dovođenje okrivljenika u službene prostorije bez dovedbenog naloga, ali ne i drugih osoba, što bi se moglo protumačiti da bi pozivanje putem policije vrijedilo samo za okrivljenika, smatramo da se iz dikcije sadržaja odredbe čl.169.st.3. ZKP/08, „pronalaži osobe čija je adresa nepoznata“, a to po čl.565. ZKP/08, mogu biti okrivljenik i svjedok, može zaključiti kako se to odnosi i na svjedoka kome treba predati poziv.

Ovaj način dostave zbog organizacije i operativnosti rada policije smatramo vrlo značajnim jer on rješava pitanje dostave npr. svjedocima koji nemaju adresu prebivališta ili boravišta, ili ti podaci nisu ažurirani, ili na adresi prebivališta odnosno boravišta obitavaju samo u vrijeme kada pošta ili ovlaštene javne i privatne organizacije ne vrše dostavu, kada ne rade službene osobe državnog tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku i kada je toj osobi nemoguće dostaviti poziv putem telekomunikacijskog sredstva.

Bez obzira kako se vrši dostava ona se mora vršiti u pogodno vrijeme. U pravilu će to biti u radno vrijeme službene osobe koja vrši dostavu. Moguće je u izuzetnim situacijama dostavu vršiti i noću.

Smatramo da bi odredbe čl. 41. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima („Narodne novine“ broj 76/2009), mogle biti putokaz glede određivanja vremena u kojem bi se dostava mogla izvršiti. Istim odredbama je, naime, propisano da se osobu koja se nalazi u domu smije pozivati u vremenu od 06.00 do 22.00 sata, a ako postoji opasnost od odgode, onda i izvan tog vremena ako se radi o osobi od koje se traži obavijest i ako policijski službenik za pozivanje ima izričit nalog.

3. NAČINI DOSTAVE ODLUKA I DOPISA

Specifična svojstva pojedinih adresata uvjetuju različite metode dostave odluka ili dopisa.

Člankom 170. ZKP/08, određene su metode dostave s obzirom na pojedine adresate.

Iz istih odredbi proizlazi da se sudioniku u postupku, fizičkoj osobi (npr. okrivljenik, privatni tužitelj, oštećenik kao tužitelj, svjedok, vještak, stručna osoba, tumač, oštećenik, pravni savjetnik, zastupnik, branitelj i opunomoćenik), odluke ili dopisi šalju na adresu prebivališta ili boravišta ili na adresu zaposlenja, ali i da im se odluka ili dopis može poslati na drugu adresu na kojoj se oni kao primatelji mogu zateći. Do ovog potonjeg načina dostave najčešće će dolaziti u situacijama kada se utvrdi da je osoba, kojoj se odluka ili dopis ima dostaviti na adresi prebivališta ili boravišta ili adresi zaposlenja, odsutna (na brodu, u bolnici, na godišnjem odmoru i sl.), i da im osobe koje su dužne preuzeti odluku ili dopis (odrasli član domaćinstva ili osoba ovlaštena za primanje pošte na poslu), odnosno one koje svojom voljom radi predaje adresatu preuzmu odluku ili dopis (nadstojnik ili susjed, odnosno osoba koja je zaposlena na istome mjestu), zbog odsustva neće moći predati odluku ili dopis ili da to neće moći učiniti na vrijeme, u kojim slučajevima je dostavljač obvezatan raspitati se kod navedenih osoba o tome gdje se primatelj nalazi, pa ako sazna adresu na kojoj bi se odluka ili dopis mogao uručiti, to će naznačiti pošiljatelju prilikom povrata odluke ili dopisa kako bi se dostava mogla odmah pokušati na tu novu adresu, čime se na taj način ubrzava postupak dostave jer se

¹ Članak 169.st.3. ZKP/08 : „U slučaju propisanim ovim Zakonom, policija na zahtjev suda ili državnog odvjetnika pronalazi osobe čija je adresa nepoznata i uručuje im poziv (članak 97. stavak 6.).“

otklanja potreba pribavljanja nove adrese.

Smatramo da bi izričaj „i na drugu adresu na kojoj se primatelj može zateći“, valjalo ekstenzivno tumačiti, pa bi dostava primatelju, npr. svjedoku bila valjana i kada bi se dostava obavila npr. u ugostiteljskom, javnom ili poslovnom objektu, na ulici i sl., jer je jedino bitno da je primatelj odluku ili dopis zaprimio osobno ili putem osoba koje su dužne preuzeti odluku ili dopis.

Ova dostava će se u pravilu se vršiti putem pošte ili službene osobe tijela koje je sastavilo odluku ili dopis, a može se vršiti i putem javne ili privatne organizacije koja dobije posebno dopuštenje ministra nadležnog za pravosuđe.

Državnom tijelu odluke i dopisi dostavljaju se predajom u njihovu pisarnicu ustrojenu prema propisima o uredskom poslovanju ili slanjem telekomunikacijskim sredstvom, a može se vršiti putem pošte ili službene osobe tijela koje je sastavilo odluku ili dopis, ili putem privatne organizacije koja dobije posebno dopuštenje ministra nadležnog za pravosuđe.

S aspekta suda praktički je najvažnija dostava državnom odvjetništvu koja se u pravilu vrši predajom u njihovu pisarnicu. Iako je državni odvjetnik stranka u postupku, njemu se odluke ili dopisi ne dostavljaju osobno nego u pravilu putem pisarnice koja će službenim pečatom i potpisom odgovorne osobe potvrditi prijem odluke ili dopisa. Tako je i u slučaju ostalih državnih tijela.

Odvjetnicima se odluke i dopisi dostavljaju na adresu sjedišta ureda, odnosno pisarnice, a moguće je i ulaganjem u pretince kod suda ili slanjem telekomunikacijskim sredstvom.

Mišljenja smo da se pri dostavi putem pretinca kod suda mogu adekvatno primijeniti odredbe čl.134.b. st.1. do 4. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“ broj 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08), o otvaranju pretinca, obzirom da odredbe ZKP/08, o tome nemaju nikakvu regulaciju i obzirom da ove odredbe Zakona o parničnom postupku nisu u suprotnosti s principima dostave u kaznenom postupku.

Tako bi otvaranje pretinca kod suda trebao odobriti predsjednik suda temeljem zahtijeva pojedinog odvjetnika ili predsjednik suda temeljem rješenja donijetog u upravnom postupku kojim određuje da se svim odvjetnicima koji imaju pisarnicu na području njegovog suda, sudska pismena dostavljaju preko pretinaca.

Što se tiče pravnih osoba, čl.170.st.5. ZKP/08, određeno je da se njima odluke i dopisi dostavljaju na adresu njihova sjedišta ili sjedišta njihove podružnice, a može se vršiti i putem pošte ili službene osobe tijela koje je sastavilo odluku ili dopis, ili putem privatne organizacije koja dobije posebno dopuštenje ministra nadležnog za pravosuđe. Sjedište trgovačkoga društva je mjesto u kojemu je uprava društva i odakle se upravlja poslovima društva ili mjesto u kojemu društvo trajno obavlja svoju djelatnost, a određeno je izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva, dok je sjedište podružnice mjesto određeno odlukom osnivača podružnice.

3.1. Dostava odluka i dopisa pojedinim posebnim kategorijama adresata

Odredbe čl.170.st.6 do 10. ZKP/08, reguliraju pitanje posebnih dostava odluka i dopisa određenim kategorijama osoba, koja su nužna kako se bez potrebe ne bi remetilo funkcioniranje nekih službi, odnosno institucija ili kršile međunarodne obveze.

Za primijetiti je da je čl.151.st.1. do 4. ZKP/97, bilo propisano da se određenim kategorijama osoba, koje su gotovo identično definirane kao i u čl.170.st.6. do 10. ZKP/08, posebna dostava vršila samo u odnosu na dostavu poziva, ali ne i na dostavu odluka i drugih pismena kao u ZKP/08, izuzev vojnim osobama, pripadnicima policije i pravosudne policije, kojima su se prema potrebi mogli dostavljati i ostali dopisi, pa je od suda ovisio odabir načina dostave.

Poseban način dostave poziva bio je uvjetovan specifičnošću njihove službe, odnosno vrste

poslova, tako da se mogućnost njihova odsustva s posla morala uskladiti s potrebama njihove zamjene, a da pri tome ne dođe u pitanje pravilno funkcioniranje službe, odnosno poslova koje obavljaju. To se posebno odnosilo na vojne osobe, pripadnike policije i pravosudne policije što smatramo da je na identičan način, za ovu kategoriju osoba, valjalo regulirati i odredbama ZKP/08, obzirom da iz odredbe čl.170.st.6. ZKP/08, proizlazi da je taj specifičan način dostave jedan od mogućih načina dostave odluka ili dopisa. Može se zamisliti situacija u kojoj se ukaže potreba za ispitivanjem više osoba djelatnika policije na jednom ročištu, a radi koncentracije dokaznog materijala i efikasnog vođenja postupka, iz npr. jedne manje policijske postaje (npr. predmet Općinskog suda u Puli broj K-535/06, u kojem je u svojstvu svjedoka ispitano 15 djelatnika jedne manje policijske postaje, ili npr. posade patrolnog broda (bilo policije ili obalne straže), što bi, bez intervencije zapovjedništva, objektivno dovelo u pitanje funkcioniranje službe.

U kategoriju osoba prema kojima se primjenjuje poseban način dostave prema čl.170.st.6. ZKP/08, spadaju vojne osobe, pripadnici policije i pravosudne policije kojima se dopis može dostaviti, osim prema općoj odredbi o dostavi, i preko njihova zapovjedništva ili voditelja ustrojstvene jedinice. Interesantno je da ova odredba pominje samo dopise (pozive i druga pismena), ali ne i odluke, pa bi se iz toga moglo zaključiti da bi se tim osobama odluke trebale dostaviti samo na adresu njihova prebivališta ili boravišta, što bi ipak bilo preusko tumačenje jer se ne vide nikakvi opravdani razlozi koji bi sprječavali dostavu odluka na isti način kao i dostavu dopisa.

Dalje, u kategoriju osoba kojima se dostava vrši na poseban način jesu i osobe kojima je oduzeta sloboda po bilo kojem osnovu, obzirom da se njima odluke i dopisi dostavljaju u sudu ili preko uprave ustanove u kojoj su smještene, a kako bi ove osobe mogle pravovremeno poduzeti procesne radnje u svezi sa primljenim odlukama i dopisima, obveza je uprave ustanove da im to omoguće.

Dan dostave se uzima onaj dan kada vojna osoba, pripadnik policije, pravosudne policije i osoba kojoj je oduzeta sloboda faktički primi odluku i dopis, a ne dan kada dopis ili odluku primi zapovjedništvo ili voditelj ustrojstvene jedinice, odnosno uprave ustanove.

Osobama koje u Republici Hrvatskoj imaju pravo imuniteta po međunarodnom pravu, što mogu biti osobe koje su stacionirane u Republici Hrvatskoj ili su u tranzitu, odluke ili dopisi se dostavljaju preko ministarstva nadležnog za vanjske poslove, osim ako međunarodnim ugovorima nije što drugo predviđeno. U slučaju dvojbe bilo bi nužno zatražiti pomoć ministarstva nadležnog za vanjske poslove kako ne bi došlo do povrede imuniteta.

U odredbi čl.170.st.9 ZKP/08, propisana je dostava odluka ili dopisa državljanima Republike Hrvatske u stranoj državi posredovanjem diplomatskog ili konzularnog poslanstva Republike Hrvatske u stranoj državi pod uvjetima da se ne primjenjuje postupak propisan odredbama o međunarodnoj pravnoj pomoći i da se strana država ne protivi takvom načinu dostave.

Odredbama čl.151.st.4. ZKP/97, tražila se za dostavu još i privola primatelja poziva što je ZKP/08, opravdano izostavljeno budući da je ovaj uvjet bilo teško kontrolirati obzirom da je adresat prvo potpisivao potvrdu o prijemu nakon čega bi otvaranjem omota saznao za sadržaj odluke i dopisa kada više nije imao mogućnosti odbiti prijem odluke ili dopisa. Valja ukazati i da su se državljanima Republike Hrvatske u stranoj državi po čl.151.st.4. ZKP/97, mogli dostavljati samo pozivi.

Ovdje se kao dostavljač pojavljuje ovlašten djelatnik diplomatskog ili konzularnog poslanstva ako je dopis uručen u samom poslanstvu. Ukoliko je dopis dostavljen poštom, to se potvrđuje na dostavnici.

Primjer kada se dostava odluka i dopisa državljanima Republike Hrvatske u stranoj državi ne vrši posredovanjem diplomatskog ili konzularnog poslanstva Republike Hrvatske u stranoj državi, jer je odredbama o međunarodnoj pravnoj pomoći propisana dostava preporučenom poštanskom dostavom, nalazimo u odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-36104/2009 od 7.srpnja 2010. godine, kojom je odbijena ustavna tužba podnositelja tužbe u odnosu na dostavu poziva na glavnu raspravu i dostavu presude. Tom je odlukom Ustavni sud u suštini potvrdio ispravnost

stajališta višeg suda koji je odlučivao povodom žalbe na presudu, a koji je utvrdio da su dostave u postupku izvršene uredno obzirom da je čl.7.st.1.,3. i 5. u svezi s čl.6. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima („Narodne novine“ broj 178/04), propisano da hrvatska pravosudna tijela mogu, uz uvjet uzajamnosti, postupovne akte i sudske odluke uputiti osobama u inozemstvo izravno poštom, i to na hrvatskom jeziku, te da se na valjanost takve dostave primjenjuju hrvatski propisi obzirom da je na temelju Sporazuma o pravnoj pomoći od 1. listopada 1971. godine, sa Saveznom Republikom Njemačkom ugovoreno dostavljanje poziva i odluka u kaznenim stvarima služeći se neposredno preporučenom poštanskom dostavom na teritoriju Savezne Republike Njemačke, jednako kao što to čine i pravosudna tijela Savezne Republike Njemačke u pravnoj pomoći u kaznenim stvarima sa Republikom Hrvatskom, u hitnim slučajevima (članak 13. navedenog Sporazuma).

Konačno poseban način dostave propisan je i za osobe uključene u program zaštite svjedoka kojima se odluke i dopisi dostavljaju preko tijela koje provodi zaštitu, što je potpuno razumljivo obzirom na mjere zaštite i tijela koje tu zaštitu provode.

4. MJESTO IZVRŠENJA DOSTAVE

Za razliku od Zakona o kaznenom postupku iz 1997. godine, ZKP/2008. godine, više ne poznaje razliku između osobne i neosobne dostave, već poznaje samo osobnu dostavu svih odluka i dopisa, i to u odnosu na sve sudionike u kaznenom postupku. Prema čl.145. ZKP/97, kojima se uređivala osobna dostava, dostavljač se, u slučaju nezaticanja osobe kojoj je trebao predati dopis, morao izvijestiti kada i gdje će tu osobu zateći radi dostave u koju svrhu joj je morao ostaviti obavijest putem odraslog člana domaćinstva da bi radi primanja dopisa u točno određeno vrijeme i na određenom mjestu bila nazočna, pa tek ako joj se nakon tih radnje ne bi uspio dostaviti dopis, to se tek onda dopis mogao predati odraslom članu domaćinstva.

Sada je to postupanje izostavljeno u slučaju da se primatelj ne zatekne na adresi prebivališta ili boravišta, odnosno na poslu, jer je odrasli člana domaćinstva, odnosno osoba ovlaštena za primanje pošte na poslu na kojem primatelj radi, a slučaju njegova odsustva s adrese prebivališta ili boravka, odnosno s posla, dužna odmah primiti odluku ili dopis. U suštini ovo je postupanje identično rješenju koje se za dostavu odsutnom primatelju primjenjivalo prema čl.146. ZKP/97, s tom razlikom, kako je navedeno, da ZKP/08, više ne poznaje tzv. neosobnu dostavu odluka i dopisa.

Uredna dostava odluka i dopisa vrši se predajom adresatu na adresu njegovog prebivališta ili boravišta, a može mu se dostaviti i na poslu. Ukoliko se on ne zatekne na adresi prebivališta ili boravišta, odnosno na poslu, onda se odluka ili dopis predaje njegovom odraslom članu domaćinstva koji je odmah dužan primiti odluku ili dopis. Nadstojniku zgrade ili susjedu može se predati odluka ili dopis pod uvjetom da na adresi prebivališta ili boravka nije zatečen adresat, a ni njegov odrasli član domaćinstva i da oni pristanu primiti dopis.

Na radnom mjestu, odnosno na poslu se uredna dostava vrši predajom dopisa neposredno adresatu, osobi ovlaštenoj za primanje pošte koja ga je dužna primiti ukoliko se adresat ne zatekne na poslu, a osobi koja je zaposlena na istome mjestu kao adresat, ako ona pristane primiti dopis, očito ako na adresatovom poslu nije zatečena ni osoba ovlaštena za primanje pošte, a ni sam adresat.

Pod članom domaćinstva koji je dužan za odsutnog primatelja primiti odluku ili dopis na adresi primateljeva prebivališta ili boravišta, smatra se svaka odrasla osoba koja s primateljem trajno i zajedno živi na adresi prebivališta ili boravišta. Srodnik bez obzira na vrstu i stupanj, ako nije član domaćinstva, nije obvezatan primiti odluku ili dopis. Moguće je da se npr. u stanu u momentu dostave zatekne primateljev sin koji samo kao gost boravi kod odsutnog roditelja - primatelja i sl. Svi oni koji samo privremeno ili povremeno borave na adresi primateljevog prebivališta ili boravišta nisu obvezatni primiti odluku ili dopis. Podstanar primatelja također nije član domaćinstva i stoga nije osoba koja je obvezatna primiti odluku ili dopis.

Za člana domaćinstva se još traži i da je odrastao. Odrasli član domaćinstva jeste osoba koja

je takvog uzrasta da može shvatiti što treba uraditi s primljenom odlukom ili dopisom kao i da je sposobna to uraditi. Nije nužno da ta osoba istovremeno bude i punoljetna jer se u načelu i stariji maloljetnici mogu smatrati odraslim članovima domaćinstva, dok mlađi maloljetnici to mogu biti što će ovisiti o stupnju njihovog psihofizičkog razvoja. Sigurno je da se djeca, dakle osobe mlađe od četrnaest godina, ne mogu smatrati odraslim članovima domaćinstva.

Slijedom navedenog, smatramo da se ne može prihvatiti stajalište Vrhovnog suda Republike Hrvatske izraženo u odluci broj: Kzz 8/1994 od 11. svibnja 1994. godine, u kojoj je istaknuto da se maloljetna kćer optuženika, koja je umjesto njega primila presudu, ne može smatrati odraslim članom domaćinstva, pod uvjetom da je Vrhovni sud pod maloljetnom osobom smatrao svaku osobu mlađu od osamnaest godina, što se iz same odluke ne vidi.

Iako se za susjeda kao uvjet ne traži da bude odrastao, nema nikakve dvojbe da taj uvjet vrijedi i za njega, dok se za nadstojnika i osobe koje rade na istom radnom mjestu s primateljem to pretpostavlja jer se radi o osobama koje su u radnom odnosu.

Osim osoba koje su dužne primiti odluku ili dopis, zakon poznaje i osobe koje mogu za primatelja primiti odluku ili dopis, i to samo pod dva uvjeta: prvo, da se primatelj ili osoba koja je dužna za primatelja primiti odluku ili dopis ne zatekne u stanu ili na poslu, a drugo da oni na primitak odluke ili dopisa pristanu. To su nadstojnik ili susjed ako se odluka ili dopis dostavlja na adresu prebivališta i boravišta primatelja, odnosno osoba koja je s primateljem zaposlena na istom mjestu, ako se primatelju odluka ili dopis dostavlja na posao.

Sigurno da je neposredna predaja odluke ili dopisa kvalitativno značajnija jer pruža garanciju da je ta osoba stvarno i u točno određeno vrijeme primila odluku ili dopis, dok dostava putem osoba koje su dužne primiti odluku ili dopis ili putem onih koje to mogu, ne pruža takvu garanciju, pa je zato i u sudskoj praksi, za koju držimo da je i dalje aktualna, prihvaćeno stajalište da se kao vrijeme uredno izvršene dostave putem osoba koje su umjesto primatelja primile odluku ili dopis, ako je ono vezano uz rokove, računa ono vrijeme kada je primatelj faktički primio odluku ili dopis. Moguće je u slučaju spora te osobe ispitati u svojstvu svjedoka.

Valja imati u vidu da dostava putem osoba koje su dužne primiti odluku ili dopis, odnosno one koje to mogu pa su ga primile, ima pravno djelovanje i pod uvjetom da primatelju nije uručena preuzeta odluka ili dopis, ali se može dokazivati da nije bilo pravnog osnova za primjenu takvog načina dostave, da je ova dostava izvršeno nepravilno npr. preko djeteta ili osobe nesposobne za rasuđivanje, da taj supsidijarni dostavljač nije objektivno bio u mogućnosti izvršiti dostavu, bilo zbog razloga objektivne naravi koje su se ticale njega (npr. nakon primitka odluke ili dopisa iznenada je završio u bolnici), ili osobe primatelja (npr. neplanirano se dulje vremena zadržao na službenom putu).

U slučaju prijema odluke ili dopisa po osobama koje su dužne umjesto primatelja primiti odluku ili dopis, odnosno koje su to voljne primiti, na dostavnici pored njihova potpisa trebalo bi staviti i njihovo svojstvo kako bi tijelo kome se dostavnica vraća moglo ocijeniti da li je dostava izvršena uredno i pravilno te da li tome postoje kakve zapreke, npr. izvršena je dostava osobi koja u postupku sudjeluje sa suprotnim interesom što je često kod suđenja za kaznena djela iz čl. 213. i 215. a Kaznenog zakona.

5. KADA SE SMATRA DA JE DOSTAVA UREDNA

Dostava je uredno izvršena kada primatelj nakon preuzimanja odluke ili dopisa potpiše dostavnicu. Iz toga proizlazi da je dostavnica u pravilu dokaz o urednoj dostavi.

Odredbe o dostavnici iz čl.172. ZKP/08, sadržajno su identične odredbama iz čl.149. i 150. ZKP/97.

Dostavnica je dokaz o predaji, odnosno prijemu odluke i dopisa koju u pravilu potpisuje primatelj, kao dokaz da je neposredno zaprimio odluku ili dopis te ju potpisuje i dostavljač kao dokaz da je primatelju predao odluku ili dopis, a što čl.149. ZKP/97, nije bilo izričito naznačeno, ali je u praksi primjenjivano i prihvaćeno. Uz to dostavljač na dostavnici može napisati i neke kratke konstatacije o događajima prilikom dostave koje mogu biti procesno relevantne, npr. o odbijanju primitka odluke ili dopisa, o odbijanju potpisa i razlozima za isto i sl. To pravo nema primatelj koji dostavnicu može samo potpisati i na njoj naznačiti dan i sat primitka odluke ili dopisa.

Odredba ne sadrži obvezu primatelja da dan i sat primitka odluke ili dopisa napiše još i slovima kao i obvezu da uz dan i sat primitka naznači još mjesec i godinu primitka, kako bi se tako izbjegle sve moguće dileme u pogledu utvrđivanja vremena prijema, odnosno predaje odluke ili dopisa. Ipak mislimo izraz „dan i sat“, valja shvatiti kao točno fiksiranje datuma i sata primitka. Te podatke na taj način dostavnice praktički i sadržavaju.

Kad primatelj ne zna pisati ili se nije u stanju potpisati to će umjesto njega učiniti dostavljač koji će potom na dostavnici naznačiti dan primitka i staviti napomenu zašto je potpisao primatelja. Nije u tim slučajevima na dostavnici dovoljno naznačiti da se primatelj nije mogao potpisati, već se za to mora navesti konkretan razlog, npr. prijelom ruke i sl., kako bi se u slučaju dvojbe taj podatak mogao provjeriti. Nepismen primatelj može uz potpis dostavljača koji se umjesto njega potpisuje, staviti neki znak kojim se identificira, npr. rukoznak ili otisak kažiprsta desne ruke, ili nekog drugog prsta ruke uz naznaku na dostavnici o kojem se prstu ruke radi.

Ako je primatelj nepismen, ali se zna potpisati, onda će primatelj potpisati dostavnicu, a dostavljač će na njoj naznačiti dan i sat primitka odluke ili dopisa uz naznaku zašto je on napisao te podatke.

Ispisivanje dana i sata primitka odluke ili dopisa te potpisivanje dostavnice ima pored ostalog i cilj spriječiti bilo kakve naknadne izmjene datuma primitka odluke ili dopisa.

Prije uručjenja odluke ili dopisa osoba koja obavlja dostavu trebala bi utvrditi identitet osobe kojoj uručuje odluku ili dopis, jer u suprotnom, ako to ne može izvršiti ili posumnja u identitet primatelja, dužna je odustati od dostave.

Člankom 172. st.3. ZKP/08, definirana se postupanje kada je primatelj ili osoba koja je dužna primiti odluku i dopis primila odluku ili dopis, ali iz bilo kojeg razloga odbija potpisati dostavnicu kao i postupanje kada primatelj ili osoba koja je dužna primiti odluku i dopis odbija njihov primitak.

Ove odredbe su u problemskom slučaju i njihovom rješenju identične odredbama čl.149.st.3. i čl. 150. ZKP/97.

Slučajevi odbijanja primitka odluke ili dopisa rješavaju se tako da dostavljač dopis (nejasno je zašto ne i odluku) ostavlja na mjestu na kojem je zatekao primatelja što će zabilježiti na dostavnici na kojoj će naznačiti dan, sat i mjesto ostavljanja dopisa čime se smatra da je dostava obavljena.

U slučaju odbijanja potpisivanja dostavnice primatelja koji je zaprimio odluku ili dopis, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici uz naznaku dana i sata predaje odluke ili dopisa čime se smatra da je dostava obavljena.

Tako se u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: III Kr 159/08 od 14. siječnja 2009. godine, navodi da „u situaciji kada dostavljač nije zatekao osobu kojoj se presuda imala dostaviti, dostavljač je postupio u skladu s odredbama čl. 146. ZKP (sada je to postupanje identično onom iz čl.171.st.1. ZKP/08), što mu je bila dužnost i pismeno je predao kćeri okrivljenika, koja je primila pismeno ali je odbila potpisati dostavnicu, što međutim, ovu dostavu ne čini neurednom. Stoga nije bilo potrebno da se dostava izvrši i putem oglasne ploče kako se traži u podnesenom zahtjevu za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude.“

Način dostave prema ovoj odredbi jeste izuzetan i treba osigurati nesmetan tijek postupka bez obzira na moguću opstrukciju pojedinih subjekata. Zbog izuzetnosti valja voditi računa da se ovaj način dostave koristi samo u onim slučajevima gdje je objektivno opravdan.

Nepravilna je dostava presuda na zajedničkoj dostavnici za dvojicu okrivljenika kako je to izraženo u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kzz-31/1991 od 11. prosinca 1991. godine, uz obrazloženje da ovakav način dostavljanja nije predviđen propisima tada važećeg ZKP-a.

Česta je u praksi situacija da dostavljač primatelju ili osobi koja je dužna primiti odluku i dopis iste ne može predati zato što dostavljača ne puštaju u stan, pa kako je odredbom čl. 150. ZKP/97, bilo propisano da će u slučaju odbijanja primitka dopisa dostavljač dopis ostaviti primatelju u stanu, to je očito da on u takvim slučajevima dopis ne može ostaviti u stanu primatelja, pa kako to pitanje nije bilo riješeno odredbama ZKP/97, to se onda temeljem čl. 154. ZKP/97, koji je dopuštao primjenu odredbi koje važe za parnični postupak u slučajevima koji odredbama ZKP/97 nisu bili propisani, primjenjivala odredba čl. 144. Zakona o parničnom postupku, jer se onda dopis ili odluka pribijala (lijepila) na vrata stana.

Međutim, smatramo da iz dikcije sadržaja odredbe čl. 172. st. 3. ZKP/08, „dostavljač će dopis ostaviti na mjestu na kojem je zatekao primatelja“, proizlazi zaključak da nije nužno inzistirati da se dopis ili odluka ostavljaju u stanu primatelja kojega on neće otvoriti, nego da se to može učiniti i na način da mu se odluka ili dopis ostavi ispred stana ili pribijanjem, odnosno lijepljenjem odluke ili dopisa na vrata stana.

Iako u odredbama o dostavi više ne postoji odredba koja upućuje na primjenu odredbi parničnog postupka, smatramo da su odredbe iz tog zakona i dalje aktualne za one problemske slučajeve dostave koja nemaju svoja rješenja u odredbama ZKP/08, obzirom da tim zakonom nisu izričito zabranjene. To dopušta i načelo jedinstva pravnog poretka.

Valja istaći da se dostavnica ne može smatrati kao jedini i isključivo neoborivi dokaz o izvršenoj dostavi, već da ona predstavlja samo najčešće dokaz o izvršenoj dostavi kao procesnoj radnji i može poslužiti kao dokaz o danu izvršene dostave ako je taj podatak u dostavnici točan. Stvarna predaja odluke ili dopisa može se dokazivati svim dokaznim sredstvima a ne samo uredno sastavljenom i potpisanom dostavnicom. Točnost njezinih podataka može se pobijati i bez dokazivanja kaznenog djela. U slučaju gubitka ili uništenja dostavnice, datum dostave može se utvrđivati i drugim dokaznim sredstvima, a ako to nije moguće, onda će se izvršiti nova dostava (1. Na dostavnicu kao javnu ispravu odnose se zakonske presumpcije o dokaznoj snazi takve isprave (VS, Rev 850/88 od 8. 12. 1988. - PSP 43/101; PSH, PŽ 634/92 od 2. 6. 1992. - Praxis 1 /188), 2. Da je dostavljanje obavljeno, može se utvrditi ne samo dostavnicom već i na drugi način (VS, Rev 1178/91 od 20. 6. 1991. - IO 1993/250; OS u Zadru, GŽ 1167/85 od 13. 11. 1985. - PSP 29/138), 3. Kad je dostavnica nestala, dostava se može dokazivati i putem izjave sudskog dostavljača te uvidom u dostavnu knjigu prvostupanskog suda (VS, Rev 2024/99 od 2. 9. 1999. - IO 1 /00-152).

U odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kzz-12/1992 od 16. lipnja 1993. godine se navodi : „Pravovremenost žalbe, doduše, cijeni se prema datumu dostavljanja presude navedene u dostavnici, ali pri tome Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao sud drugog stupnja, nije imao u vidu, da dostavnica nije uvijek apsolutni dokaz o vremenu i prijemu presude i o početku roka za žalbu.“, dalje u istoj odluci i da: „ Iz izloženoga proizlazi, da Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, kao sudu drugog stupnja, prilikom odlučivanja o žalbi opt. V.B., nije bio sporan datum, kad je tom optuženiku dostavljena presuda, jer je bez provjeravanja uzeo da je datumarom uneseni 27. veljače 1987. godine dan kad je opt. V.B. primio presudu suda prvog stupnja i da od tada za njega počinje rok za žalbu, što je suprotno drugim podacima u povratnici iz kojih proizlazi, da je pošiljku, presudu suda prvog stupnja, 27. veljače 1987. godine primila pošta, a ne opt. V.B., koji je pošiljku, presudu suda prvog stupnja, primio 2. ožujka 1987. godine i od tada za njega počinje rok za žalbu, što je potvrdio radnik pošte, poštanskim žigom vidljivim na obje strane povratnice. To što radnik pošte nije u rubrici datum

upisao dan uručenja i što je u tu rubriku datumarom unesen 27. veljače 1987. godine, s obzirom na druge podatke u povratnici, koji se potvrđuju i posebnim izvještajem HPT Zagreb (priloženim uz zahtjev za zaštitu zakonitosti), očita je omaška, koja ne dovodi u pitanje 2. ožujak 1987. godine, kao dan kad je opt. V.B. primio presudu suda prvog stupnja i od kada je za njega počeo teći rok za žalbu, koju je on podnio pravovremeno 17. ožujka 1987. godine.“

U odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kzz 16/1993 od 19. kolovoza 1993.godine, navodi se : „Kako iz spisa proizlazi da u pogledu dostave presude optuženiku nije postupljeno na zakonom predviđeni način (nakon što optuženik po obavijesti nije podigao pošiljku, dostava je pokušana putem policije), a na dostavnici se očito nalazi potpis neke druge osobe, a ne optuženika, što se može ustanoviti prostim okom na temelju uspoređivanja nespornih potpisa optuženika na listu 11, 13, 14, 20-dostavnica, 30, 36-dostavnica, spisa s dostavnicom na listu 90 spisa. Ovakvim postupanjem povrijeđen je zakon na štetu optuženika, pa je valjalo utvrditi da je zahtjev za zaštitu zakonitosti osnovan, te ukinuti pobijano rješenje kojim je utvrđena pravomoćnost presude i predmet vratiti predsjedniku vijeća na ponovno odlučivanje i dostavu ovjerenog prijepisa presude optuženiku u skladu s odredbom čl. 115. ZKP.“

Kada postoji sumnja u ispravnost dostave u pogledu pitanja da li je dostavnicu potpisala upravo osoba kojoj je odluka ili dopis upućena, onda je moguće provesti i grafološko vještačenje kako proizlazi iz odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kzz 12/1996 od 11. studenog 1997.godine, u kojoj se navodi : „ U konkretnom slučaju, kad branitelj optuženice protivno odredbi čl. 115. st. 4. ZKP nije primio presudu suda prvog stupnja, kako to proizlazi iz nalaza i mišljenja grafoloških vještaka, time je onemogućeno optuženici da putem branitelja koristi pravo podnošenja žalbe protiv prvostupanjske presude u smislu odredbe čl. 349. ZKP.“

Interesantan je slučaj Maresti protiv Hrvatske (presuda od 23.07.2009., zahtjev br. 55759/07) u kojem je Europski sud za ljudska prava u obrazloženju svoje odluke naveo : „Po mišljenju Suda, lakonski zaključak domaćih sudova da je dostava presude majci podnositelja zahtjeva bila dovoljna jer je ona potpisala punomoć branitelju podnositelja zahtjeva, nije spojiv sa zahtjevima članka 6., stavka 1. Konvencije.“

Naime, u postupku pred nacionalnim sudom je pobijana presuda dostavljena majci podnositelja zahtjeva od kada je sud računao rok za podnošenje zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, pa kako se podnositelj zahtjeva uz prilaganje liječničke potvrde pozivao da je njegovoj majci dijagnosticirana shizofrenija i da se ona obzirom na prirodu bolesti ne može smatrati sposobnom da ga obavijesti o dostavi pobijane presude, a koji prigovor po nacionalnom sudu nije uvažan, to iz obrazloženja odluke Europskog suda za ljudska prava proizlazi da je nacionalni sud trebao saslušati majku podnositelja zahtjeva ili procijeniti njeno psihičko stanje, odnosno da je, s obzirom na prirodu bolesti, bilo potrebno utvrditi njenu sposobnost razumjeti značaj sudske presude koju je primila u ime podnositelja zahtjeva, te potrebu da ju proslijedi podnositelju zahtjeva.

To također potvrđuje stav da je dostavnica u pravilu dokaz o urednoj dostavi. Za podatke sadržane u njoj presumira se točnost i istinitost.

6. POZIVANJE POJEDINIH SUDIONIKA POSTUPKA

6.1.Pozivanje svjedoka i vještaka

Odredbe čl.173. ZKP/08, o dostavi poziva za svjedoke i vještake donose značajne promjene u pogledu dostave u odnosu na ZKP/97, obzirom da se teret osiguranja njihove nazočnosti u postupku dijeli između stranaka u postupku i suda, tako da prema ovim odredbama razlikujemo stranačku i sudsku dostavu, s time da do angažiranja suda, kao svojevrsnog pomagača strankama u postupku, dolazi tek ukoliko se svjedok ili vještak ne odazovu stranačkom urednom pozivu ili im je nemoguće uručiti poziv na poznatu adresu prebivališta ili boravišta, i to samo na prijedlog stranke uz predočenje

dokaza da su im poziv uredno dostavili ili dokaza o nemogućnosti uručenja u kojem će slučaju tajnik suda, ako nađe da su naznačeni dokazi vjerodostojni, izdati sudski poziv na ročište ili raspravu s upozorenjem o posljedicama nedolaska (npr. onih iz čl.291. st.1. i čl.405.st.1. ZKP).

Dakle, poziv svjedoku i vještaku primarno dostavljaju stranke (čl.173. st.1. ZKP/08), a nakon što tijelo koje ima provesti radnju prethodno odredi vrijeme i mjesto provođenja radnje (npr. kad sudac istrage prihvati prijedlog državnog odvjetnika, oštećenika kao tužitelja ili okrivljenika za održavanje dokaznog ročišta). Tako je npr. čl. 383. st.2. ZKP/08, određeno da svjedoke i vještake koje su predložile, na raspravu pozivaju stranke.

Dvojbu izaziva odredba čl. 192.st.2. ZKP/08, kada se dokazno ročište provodi uz pomoć audio – video konferencije, u kojoj je naznačeno da se pozivi svjedoku i okrivljeniku šalju prema odredbama čl. 175. st.1. i 2. ZKP/08, i to zato što je samo pozivanje okrivljenika određeno tim propisom, dok se na pozivanje svjedoka primjenjuju odredbe čl.173.st.1. ZKP.

Moguće je da se za ovu situaciju, kada je u pitanju pozivanje svjedoka, doista primjenjuje odredba čl.175.st.1. i 2. ZKP/08, a da se uporište za takvo postupanje nalazi u prvoj rečenici čl.173.st.1. ZKP/08, u kojoj je naznačeno da se one za pozivanje svjedoka primjenjuju ako drukčije nije propisano ZKP/08. Poseban je način pozivanja i ugroženog svjedoka kako to proizlazi iz odredbi čl.295. ZKP/08.

Neodazivanje uredno dostavljenom pozivu suda koji je ujedno sadržavao upozorenje o posljedicama nedolaska na raspravu, a nakon što je sud prethodno udovoljio zahtjevu stranke, ima za posljedicu da će se svjedok ili vještak po nalogu predsjednika vijeća na iduću raspravu prisilno dovesti, s time da će samo svjedoka ujedno i kazniti novčanom kaznom do 50.000,00 kuna, koja se u opravdanim slučajevima može opozvati kako je sve to propisano čl. 405.st.1. ZKP/08.

Tako je i kada se radi o ispitivanju svjedoka i vještaka zbog neodazivanja pozivu za dokazno ročište, kada će se svjedok zbog neopravdanog neodazivanja pozivu prisilno dovesti, očitno na slijedeće dokazno ročište, temeljem čl.291.st.1. ZKP/08, dok se u odnosu na vještaka primjenjuje odredba čl.310.st.2. ZKP/08, s dodatnom mogućnošću njegovog novčanog kažnjavanja do 50.000,00 kuna.

Člankom 419. st.1. ZKP/08 određeno je da vijeće može odlučiti da se izvedu dokazi koji nisu predloženi ili od kojih je predlagatelj odustao samo ako smatra da ti dokazi upućuju na postojanje razloga isključenja protupravnosti ili krivnje ili na činjenicu o kojoj ovisi odluka o kaznenopravnim sankcijama, što znači da se svjedoci i vještaci mogu pozivati iz navedenih zakonskih razloga i temeljem inicijative suda, pa je logično da će se u tim slučajevima svjedoci i vještaci pozivati izdavanjem sudskog poziva putem tajnika suda.

Člankom 173.st.3. ZKP/08, određen je način pozivanja svjedoka maloljetnika koji nije navršio šesnaest godina, dakle mlađih maloljetnika. Prema toj odredbi mlađi maloljetnici se pozivaju putem roditelja, odnosno zakonskih zastupnika, osim ako to nije moguće zbog potrebe hitnog postupanja ili zbog drugih opravdanih okolnosti. Identično rješenje o pozivanju mlađih maloljetnika sadržano je i u čl.237.st.2. ZKP/97. Smisao pozivanja mlađeg maloljetnika putem roditelja, odnosno zakonskih zastupnika jeste da se oni postaraju da mlađi maloljetnik ispuni svoju zakonsku dužnost svjedočenja.

Kada mlađeg maloljetnika nije moguće pozvati putem roditelja, odnosno zakonskih zastupnika u slučaju hitnog postupanja, poziv će mu se dostaviti osobno.

Kao druge opravdane okolnosti koje upućuju na potrebu osobnog dostavljanja poziva mlađem maloljetniku ili dostavljanja putem osoba koje nisu njegovi roditelji ili zakonski zastupnici, mogle bi biti situacije kada mlađi maloljetnik nema roditelje ili zakonskog zastupnika ili kad se ne zna prebivalište ili boravište roditelja, ili se mlađi maloljetnik nalazi u domu ili sličnoj instituciji.

Smatramo da bi se u ovim posebnim slučajevima pozivanje mlađe maloljetne osobe moglo obaviti i putem skrbnika, udomitelja ili osobe kojoj je povjereno čuvanje i odgoj, a ako to nalažu posebne okolnosti slučaja i putem centra za socijalnu skrb, kako je to pozivanje propisano čl. 42.st.3.

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, obzirom da poseban tretman maloljetnika u kaznenom postupku često zahtijeva i poseban način njihova pozivanja.

Moguća je situacija da svjedok koga treba ispitati u postupku više nije nastanjen na adresi prebivališta ili boravišta koja je poznata strankama ili sudu zato što se npr. odselio, ili nikada nije živio na poznatoj adresi ili je adresa pogrešna, pa da stranka iz tih ili nekih drugih razloga svjedoku ne može dostaviti poziv. Ovdje se radi se o nemogućnosti uručivanja poziva osobi koja nema nikakvih saznanja o tome da ju treba ispitati kao svjedoka.

Smatramo da bi u tom slučaju državni odvjetnik, kao stranka u postupku, trebao zatražiti od policije postupanje temeljem čl.565. ZKP², odnosno da svjedoka potraže i to tijelo obavijeste o njegovoj adresi, dakle da naloži izdavanje objave.

Ovo je novina u odnosu na čl.485 ZKP/97, i to u dva pravca, prvo da se objava može izdati u odnosu na svjedoka, što ranije nije bilo moguće, i drugo da nalog (u novom ZKP/08 rabi se termin naredba) o izdavanju objave može izdati i tijelo koje vodi postupak, što po ranijim odredbama nije bilo moguće obzirom da je tu ovlast imao isključivo sud.

Prema odredbama ZKP/97, sud nije imao ovlasti naložiti izdavanje objave za svjedokom, nego je jedino od policije mogao tražiti podatke o adresi prebivališta ili boravka što najčešće nije davalo rezultata jer ti podaci često nisu bili ažurirani i jer je ta aktivnost policije bila administrativna i jednokratna, pa je isto utjecalo na brzinu i efikasnost postupka. Postojala je nužnost ispitivanja svjedoka, koji je mogao biti i oštećenik, ali i nemogućnost predaje poziva. Sada, raspisivanje objave za svjedokom podrazumijeva operativnu i kontinuiranu djelatnost policije pa je za očekivati da će ovo znatno doprinijeti ubrzanju kaznenog postupka u ovom dijelu postupanja.

Smatramo da ovu odredbu valja povezati i s odredbom čl.169.st.3. ZKP/08, jer se , kako smo već naveli, ta odredba odnosi i na svjedoke.

Za istu situaciju, kada su u pitanju oštećenik kao tužitelj i privatni tužitelj kao stranke u postupku, smatramo da se oni mogu obratiti sudu koji će onda naložiti izdavanje objave, obzirom da je njihov prijedlog za ispitivanje svjedoka uvažen te je određeno da će se konkretno tražena osoba ispitati kao svjedok.

6.2. Pozivanje oštećenika, privatnog tužitelja, oštećenika kao tužitelja, te njihovih zakonskih zastupnika i opunomoćenika

Članak 61. ZKP/97, propisivao je obvezu privatnog tužitelja, oštećenika kao tužitelja, oštećenika te njihovih zakonskih zastupnika i opunomoćenika da o svakoj promjeni adrese ili boravišta izvijeste sud.

I dalje je egzistentna takva obveza temeljem čl.54. st.1. ZKP/08, jer je izričito propisano da su oštećenik, dakle privatni tužitelj i oštećenik kao tužitelj, te njihovi zakonski zastupnici i opunomoćenici dužni o svakoj promjeni adrese ili boravišta izvijestiti sud. Ista obveza za oštećenika kao tužitelja proizlazi i iz dikcije sadržaja čl.57.st.1. ZKP/08, „ ili ako oštećenik kao tužitelj ne dođe na raspravu iako je uredno pozvan, ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavlivanja sudu promjene adrese ili boravišta“, a za privatnog tužitelja iz dikcije sadržaja čl.63.st.1. ZKP/08, „Ako privatni tužitelj ne dođe na raspravu, iako je uredno pozvan ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavlivanja sudu promjene adrese ili boravišta“. Svrha ovih odredbi jeste osiguranje efikasnosti vođenja kaznenog postupka.

Valja ukazati da sud nije nikada obvezatan tražiti i pribavljati adrese ovih procesnih subjekata,

---

² Članak 565 ZKP/08 : Ako se ne zna prebivalište ili boravište okrivljenika ili svjedoka kad je to po odredbama ovog Zakona potrebno, tijelo koje vodi postupak će zatražiti od policije da okrivljenika ili svjedoka potraže i da to tijelo obavijeste o njegovoj adresi.

ali obveza iz čl.15. ZKP/08, upućuje da bi navedene subjekte, naravno izuzev opunomoćenika, trebalo upozoriti na ovu obvezu uz pouku o posljedicama neizvršenja iste.

Ukoliko oni o promjeni adrese ili boravišta ne izvijeste sud, pa im se poziv ne može dostaviti na poznatu adresu, onda će se poziv oštećeniku, privatnom tužitelju, oštećeniku kao tužitelju, njihovom zakonskom zastupniku i opunomoćeniku istaknuti na oglasnu ploču i internetsku stranicu, znači kumulativno, tijela pred kojim se vodi kazneni postupak, i protekom roka od osam dana smatrat će se da je dostava poziva uredna. Na istovjetan način će se postupiti i ako je očito da oni izbjegavaju primitak poziva.³

Ako oštećenik, oštećenik kao tužitelj ili privatni tužitelj imaju zakonskog zastupnika ili opunomoćenika, dopisi, znači i pozivi, će se dostaviti samo zastupniku ili opunomoćeniku, a ako ih ima više, samo jednom od njih, kako je to sve određeno čl.174.st.3. ZKP/08, i to onome koji je određen po oštećeniku, oštećeniku kao tužitelju ili privatnom tužitelju ili onome kojega su oni sami između sebe odabrali i o tome obavijestili nadležno tijelo postupka, a ako to nije učinjeno, onda po nahođenju tijela koje im dostavlja dopis.

Kako iz diktije sadržaja čl.174.st.3. ZKP/08, proizlazi da će se dopisi, pa tako i pozivi, za oštećenika, oštećenika kao tužitelja ili privatnog tužitelja koji imaju zastupnika ili opunomoćenika, dostaviti samo njima, onda se ne može birati kome će se dopis dostaviti pa isti dostaviti oštećeniku, oštećeniku kao tužitelju ili privatnom tužitelju. Ukoliko se to učini, takva dostava bi bila neuredna i ne bi mogla proizvesti nikakve negativne posljedice. Neuredna bi dostava bila i u slučaju kada bi se dopis dostavio zamjeniku opunomoćenika koji je npr. sudjelovao u postupku zbog spriječenosti opunomoćenika. I u tom se slučaju dopis mora dostaviti opunomoćeniku.

Dostava dopisa, konkretno poziva, samo opunomoćeniku dolazi u obzir onda kada ne postoji potreba da se oštećenik, oštećenik kao tužitelj ili privatni tužitelj ispituju kao svjedoci.

Kako bi dostava prestala biti faza postupka koja u znatnoj mjeri utječe na efikasnost kaznenog postupka, te kako bi se spriječila bilo kakva zlouporaba glede dostave, temeljem čl.173.st.5. ZKP/08, imperativno je propisano da će sud sudionika u postupku koji izbjegava primitak dopisa, pa tako i poziva, kazniti novčanom kaznom u iznosu do 50.000,00 kuna. Tu svakako valja upozoriti i na obvezu suda da novčanu kaznu koja nije uplaćena u cijelosti ili djelomično u određenom roku zamijeni zatvorom koji će se odrediti odgovarajućom primjenom odredaba Kaznenog zakona, kako je to određeno čl.182. ZKP/08.

6.3.Dostava odluka i dopisa branitelju

Opće odredbe kojima se propisuje dostava odluka i dopisa odvjetnicima iz čl. 170. ZKP/08, primjenjuju se i kada su u pitanju branitelji.

Budući da prema čl. 69.st.3. ZKP/08, okrivljenik može istodobno imati najviše tri branitelja, to odredbe čl. 174.st.1. ZKP/08, propisuje način dostave odluka i dopisa tim braniteljima.

Dakle, ukoliko okrivljenik ima više branitelja kojima se treba dostaviti odluka i dopis, onda će se odluka i dopis dostaviti onome koga je okrivljenik odredio, a ako to nije učinio okrivljenik, onda onome kojega su branitelji suglasno odredili. Ako tako nije učinjeno, onda se dostava ne može smatrati urednom. Ukoliko nije određen branitelj za primitak odluka i dopisa, onda je dovoljno odluku i dopis dostaviti jednome od branitelja po nahođenju tijela koje poduzima dostavu. Ovaj način dostave branitelju iz čl.174.st.1. ZKP/08, identično je preuzet iz čl. 147.st.6. ZKP/08.

---

³ Članak 173.st.4. ZKP/08 : Ako se oštećeniku, privatnom tužitelju, oštećeniku kao tužitelju, njegovom zakonskom zastupniku i opunomoćeniku poziv ne može dostaviti na dosadašnju adresu, ili je očito da primatelj izbjegava primitak poziva, poziv će se istaknuti na oglasnu ploču i internetsku stranicu tijela pred kojim se vodi kazneni postupak, i protekom roka od osam dana smatra se da je dostava uredna.

Kada se okrivljeniku sudi u odsutnosti, odluke i dopisi se dostavljaju njegovom branitelju i time se smatra da je dostava uredno izvršena kako je to propisano čl.174.st.2. ZKP/08, a identično i u čl. 147.st.7. ZKP/97.

7. POSEBNO O POZIVANJU OKRIVLJENIKA I DOSTAVI ODLUKA I DRUGIH DOPISA

Člankom 96. ZKP/08, određeno je da se prisutnost okrivljenika pri obavljanju radnji u kaznenom postupku osigurava njegovim pozivanjem kao i da se poziv okrivljeniku upućuje prema odredbama čl.175 ZKP/08.

Kako okrivljenik može biti najviše oštećen nepravilnom dostavom, to su odredbe čl.175 ZKP/08, vrlo detaljno i sveobuhvatno regulirale pitanje pozivanja okrivljenika te pitanje dostave odluka i drugih dopisa.

Odredbe o dostavi poziva okrivljeniku razlikuju dostavu poziva okrivljeniku radi ispitivanja prije podizanja optuženice, od dostave poziva okrivljeniku za dokazno ročište, ročište sjednice optužnog vijeća, pripremno ročište i raspravu. U prvom slučaju okrivljeniku poziv upućuje državni odvjetnik, dok u drugom slučaju to čini tajnik suda temeljem naloga suda (čl.175.st.4.ZKP).

Kako okrivljenik može biti ispitivan prije podizanja optužnice i u slučaju kada je nakon npr. odbacivanja kaznene prijave od strane državnog odvjetnika, oštećenik kao tužitelj preuzeo kazneni progon (čl.225.st.1. ZKP/08)⁴, a sudac istrage njegov prijedlog za provođenjem istrage prihvatio (čl.225.st.3. ZKP/08)⁵, smatramo da se u tom slučaju okrivljenik radi ispitivanja prije podizanja optužnice treba pozivati temeljem naloga suda, obzirom da istragu po nalogu suca istrage provodi istražitelj.

Poziv okrivljeniku ima točno određen sadržaj iz kojega okrivljenik saznaje tko ga poziva, poradi kojega kaznenog djela ga se poziva i poradi čega, u kom se svojstvu poziva te vrijeme i mjesto na koje treba pristupiti, s upozorenjima koje su njegove obveze glede promjene adrese prebivališta i boravka, posljedicama ukoliko te obveze ne ispunjava, a kada se prvi puta poziva, onda i uz pouku o pravima iz čl.239. ZKP/08.⁶

Okrivljenik se po primitku poziva tom pozivu mora odazvati ukoliko želi izbjeći posljedice

⁴ Članak 225.st.1. ZKP/08: „Ako je državni odvjetnik odbacio kaznenu prijavu ili je obustavio istragu, oštećenik koji je preuzeo kazneni progon može sucu istrage predložiti provođenje istrage, ili provođenje dokaznog ročišta.“

⁵ Članak 225.st.3. ZKP/08: „Ako je prijedlog oštećenika kao tužitelja za provođenje istrage prihvaćen, istragu po nalogu suca istrage, provodi istražitelj. Oštećenik kao tužitelj može biti prisutan radnjama u istrazi i može sucu istrage predlagati da naloži istražitelju provođenje određenih radnji. Ako ne prihvati prijedlog oštećenika kao tužitelja o provođenju radnji, sudac istrage obavještava oštećenika.“

⁶ Članak 239. (1) Pouka o pravima okrivljenika mora sadržavati obavijest o tome:

- 1) zašto se okrivljuje i koje su osnove sumnje protiv njega, ako prethodno nije primio nalog o provođenju istrage,
  - 2) da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na pitanja,
  - 3) da u skladu s odredbom članka 184. stavka 2. točke 1. ovog Zakona ima pravo razgledavanja, prepisivanja, preslikavanja i snimanja spisa i predmeta koji se mogu upotrijebiti kao dokaz,
  - 4) da ima pravo uzeti branitelja po vlastitom izboru ili da će mu se kad to predviđa ovaj Zakon, postaviti branitelj po službenoj dužnosti.
- (2) Pouka o pravima se mora dostaviti okrivljeniku uz:
- 1) nalog o pretrazi,
  - 2) poziv za prvo ispitivanje,
  - 3) nalog o provođenju istrage,
  - 4) poziv za dokazno ročište,
  - 5) rješenje o istražnom zatvoru.
- (3) Pouku o pravima iz stavka 1. ovog članka, daju državni odvjetnik ili tijelo koje izvršava radnju. U slučaju iz stavka 2. točke 1. ovog članka, pouka o pravima se dostavlja samo ako je prisutna osoba koja se pretražuje ili čiji se prostor ili predmet pretražuje. U slučaju iz stavka 1. točke 5. ovog članka, pouku dostavlja tijelo koje izvršava mjeru.
- (4) Kad je to propisano ovim Zakonom, tijelo koje provodi radnju po službenoj dužnosti provjerava je li okrivljenik primio pouku o pravima prije otpočinjanja radnje i ako ustanovi da pouka o pravima nije uručena, zastat će s postupanjem, najprije naložiti uručenje pouke, a tek nakon toga nastaviti s postupkom.

neopravdanog neodazivanja pozivu, a to dovođenje temeljem izdanog naloga po sucu istrage, a po prijedlogu državnog odvjetnika u postupku prije podizanja optužnice, ili dovođenjem temeljem naloga suda nakon podizanja optužnice.

Da bi poziv okrivljeniku za raspravu bio uredan on mora sadržavati sve podatke iz čl.175.st.2. ZKP/08, ako je u pitanju skraćeni postupak, onda i upozorenje iz čl.530.st.3. u svezi sa čl.531.st.2. ZKP/08, s time da se poziv optuženiku mora dostaviti tako da između dostave poziva i dana rasprave ostane dovoljno vremena za pripremu obrane, a najmanje osam dana, kako to određuje čl.383.st.3. ZKP/08. U protivnom ne može se uzeti da je optuženik uredno zaprimio poziv niti bi zbog toga mogao imati štetne posljedice. Ukoliko se on takvom pozivu odazove pa pristupi na raspravu, ista se može održati samo pod uvjetima iz čl.383.st.3. ZKP/08, odnosno da optuženik sam zahtijeva održavanje rasprave ili da na prijedlog tužitelja da svoju privolu kada se rok za pripremu obrane može skratiti to te mjere da se rasprava može i odmah održati.

Ukoliko bi se u skraćenom postupku održala rasprava bez nazočnosti okrivljenika u smislu čl.531.st.2. ZKP/08, a da on u pozivu nije bio upozoren na mogućnost da mu se sudi bez njegove prisutnosti na raspravi, onda bi to predstavljalo bitnu povredu kaznenog postupka.

Moguće je da se okrivljeniku dostava dopisa ne može izvršiti, bilo zato što nije prijavio promjenu adrese ili zato što je očito da na drugi način izbjegava primitak poziva. U tom slučaju će se dopis istaknuti na oglasnoj ploči i internetskoj stranici suda, pa će se nakon proteka roka od osam dana uzeti da je dostava uredna. Izuzetak od ovog postupanja jeste u slučaju dostave poziva za raspravu (u tom se slučaju izdaje dovedbeni nalog) i dostave presude kojom je okrivljeniku izrečena kazna zatvora ili kazneni nalog, a okrivljenik nema branitelja.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je u odluci broj: I Kž 645/07 od 12. rujna 2007. godine, našao da je izvršena uredna dostava optužnice radi podnošenja prigovora kada je ona dostavljena branitelju, dok je optuženiku dostavljena putem oglasne ploče budući nije nađan na adresi prebivališta, čime nije, kako dalje u toj odluci ističe sud, „na taj način počinjena bitna povreda određena kaznenog postupka iz čl. 367. st. 3. ZKP/97, koja postoji ako sud pri pripremanju glavne rasprave nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ZKP/97, a dostavljanje optužnice, gledajući strogo formalno, nije uvršteno u glavu ZKP/97 koja se odnosi na pripremanje glavne rasprave.“

Posebno je čl.175.st.7. ZKP/08, propisan način dostave presude okrivljeniku koji nema branitelja i kome je izrečena kazna zatvora ili presude kojom mu je izrečen kazneni nalog, a presuda mu se ne može dostaviti na dosadašnju adresu, a koji je način dostave identičan rješenju iz čl.147.st.4. ZKP/97. U tim slučajevima sud će okrivljeniku postaviti branitelja po službenoj dužnosti koji će obavljati tu dužnost dok se ne sazna nova adresa okrivljenika, a postavljenom branitelju će se odrediti potreban rok za upoznavanje sa spisima koji ne može biti kraći od osam dana, nakon čega će se presuda dostaviti postavljenom branitelju i postupak nastaviti.

Cilj postavljanja branitelja po službenoj dužnosti po ovoj odredbi nije da se branitelju izvrši dostava presude, nego da se zaštite prava okrivljenika u daljnjem tijeku postupka podnošenjem prigovora na kazneni nalog, podnošenjem žalbe na presudu, davanjem odgovora na žalbu i sl., a što proizlazi iz činjenice da se postavljenom branitelju određuje potreban rok za upoznavanje sa spisima prije nego što mu se dostavi presuda.

Mišljenja smo da bi u slučaju pasivnog držanja postavljenog branitelja u takvim situacijama trebao intervenirati sud jer bi to bio primjer neurednog obavljanja dužnosti obzirom da branitelj mora biti aktivan i mora stvarno i suštinski vršiti svoju dužnost korištenjem svih pravnih radnji i sredstava koja mu prema stanju stvari stoje na raspolaganju u korist obrane okrivljenika u kaznenom postupku.

Takvo je stajalište i Europskog suda za ljudska prava izraženo npr. u odluci Artico protiv Italije, presudom od 13. svibnja 1980. godine, ali što je za nas značajnije, i u odluci Prežec protiv Hrvatske, u kojem je isti sud, presudom od 15. listopada 2009. godine naveo : „ Glede zastupanja podnositelja zahtjeva u žalbenom postupku, Sud ponavlja da država ne može biti odgovorna za svaki nedostatak

branitelja postavljenog na teret proračunskih sredstava ili odabranog od strane okrivljenika. Iz načela neovisnosti pravne struke od države proizlazi da je ponašanje obrane prvenstveno pitanje koje međusobno trebaju riješiti okrivljenik i njegov branitelj, neovisno o tome je li branitelj postavljen na temelju sustava besplatne pravne pomoći ili je financiran privatnim sredstvima (vidjeti Cuscani v. the United Kingdom, br. 32771/96, § 39, 24. rujna 2002). Od mjerodavnih domaćih vlasti zahtijeva se na temelju članka 6. stavka 3. (c) da se umiješaju samo ako je neuspjeh branitelja postavljenog na teret proračunskih sredstava da osigura učinkovito zastupanje očigledan ili je na njega skrenuta pozornost na neki drugi način (vidjeti Kamasinski v. Austria, 19. prosinca 1989, Serija A br. 168, § 65, i Daud v. Portugal, 21. travnja 1998, Izvješća 1998-II, § 38). U ovom predmetu, Općinski sud u Puli dodijelio je podnositelju zahtjeva branitelja na teret proračunskih sredstava. Navedena su dva različita odvjetnika, jedan u izreci odluke, a drugi u njezinu obrazloženju. Iako je ta odluka uručena podnositelju zahtjeva, nije mu dan ni telefonski broj ni adresa bilo kojeg od dvojice odvjetnika pa je prema tome bio spriječen stupiti u vezu s njima. Nijedan od navedenih odvjetnika nije posjetio podnositelja zahtjeva u zatvoru niti je s njim stupio u vezu na bilo koji drugi način. U tom smislu, potrebno je prisjetiti se da je namjera Konvencije "da zajamči praktična i učinkovita, a ne teorijska ili prividna prava" i da dodjeljivanje branitelja samo po sebi ne osigurava učinkovitost pomoći koju on može pružiti okrivljeniku (vidjeti Artico v. Italy, 13. svibnja 1980, Serija A br. 37, § 33). Činjenica da je odvjetnik T. S. podnio žalbu u ime podnositelja zahtjeva ne može ispraviti njegove naprijed navedene nedostatke budući da je jedva mogao biti upoznat s viđenjem događaja podnositelja zahtjeva s obzirom na činjenicu da se podnositelj zahtjeva tijekom suđenja branio šutnjom."

Primjer pravilnog postupanja u primjeni čl.175.st.7. ZKP/08, nalazimo u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: III Kr 197/08 i III Kr 6/09 od 23. rujna 2009. godine, u kojoj se ističe da je prvostupanjski sud ispravno primijenio odredbu čl.147. st.4. ZKP/97 (sada čl.175.st.7. ZKP/08) : „Naime, sud prvog stupnja je presudu od 22. rujna 2008. broj K-132/06 pokušao dostaviti osuđenima poštom, i to na adrese koje su oni u dotadašnjem tijeku postupka naveli kao adrese svojih boravišta, ali se ta dostava za os. G. R., koja je bila otpremljena na adresu u Z., vratila s naznakom da je on na toj adresi nepoznat (omotnica na listu 292 spisa), a ponovljene dostave vraćane su s naznakom da je primatelj obaviješten, ali da nije podigao pošiljku (omotnice na listovima 304, 309, i 328), dok su se dvije dostave presude otpremljene os. Z. S. na adresu u Z., također vratile s naznakom da je primatelj obaviješten, ali da nije podigao pošiljku (omotnice na listovima 297 i 308). S obzirom na izneseno, sud prvog stupnja ispravno je zaključio da osuđenima R. i S., kojima je presudom bila izrečena kazna zatvora, a tada nisu imali branitelje, presuda ne može dostaviti na njihove dotadašnje adrese, pa je postavio branitelje po službenoj dužnosti - rješenjem od 24. listopada 2008. os. G. R. u osobi odvjetnice L. B., a rješenjem od 4. studenog 2008. os. Z. S. u osobi odvjetnika M. G. - pri čemu je braniteljima bio određen rok od osam dana za upoznavanje sa spisom, nakon čega je presuda dostavljena postavljenim braniteljima (dostavnice na listovima 303 i 305 spisa) te je postupak nastavljen. Pritom je prvostupanjski sud osuđenima dostavio presudu i putem oglasne ploče suda (izvjesivši tu presudu na oglasnu ploču, prema dostavnici na listu 291 spisa, 3. studenog 2008.).

U situaciji kada je okrivljeniku izrečena kazna zatvora, a on ima branitelja, pa mu se presuda ne može dostaviti na dosadašnju adresu jer je nepoznata, Vrhovni sud Republike Hrvatske je u odluci broj: III Kr 14/08 11. ožujka 2008. godine, istakao da je izvršena pravilna dostava presude (prema ZKP/97) okrivljeniku putem oglasne ploče suda optuženiku koji ima branitelja, a njegova adresa je postala nepoznata jer sud nije obavijestio o promjeni adrese. Prema odredbama ZKP/08, sud bi bio u obvezi tu presudu još istaknuti i na internetskoj stranici suda.

Postupanje po čl.175.st.7. ZKP/08, dolazi u obzir samo u slučaju dostave presude okrivljeniku koji nema branitelja i kome je presudom izrečena kazna zatvora ili kazneni nalog, ali ne i u slučaju presude kojom je optuženiku izrečena novčana kazna koja je kasnije zbog nenaplativosti rješenjem zamijenjena kaznom zatvora, i to zato što se na taj način može postupati samo u slučaju presude kojom je okrivljeniku izrečena bezuvjetna kazna zatvora, a ne i novčana kazna i zato što je sudska

odluka o zamjeni te novčane kazne kaznom zatvora rješenje, a ne presuda, a rješenje nije oblik odluke kojeg ima u vidu propis iz čl.175.st.7. ZKP/08.

Tako je navedeno u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kzz-27/1999 od 19. prosinca 2000. godine, u kojoj se ističe : „S pravom ističe državni odvjetnik u zahtjevu da je prvostupanjski sud nepravilno primijenio odredbu čl. 147. st. 4. ZKP/97 i osuđeniku postavio branitelja po službenoj dužnosti radi dostave rješenja, iako se nije radilo o slučaju dostavljanja presude kojom je okrivljeniku koji nema branitelja izrečena bezuvjetna kazna zatvora. Naime, kad je osuđeniku uredno dostavljena prvostupanjska presuda kojom mu je bila izrečena novčana kazna, koja će se u slučaju nenaplativosti zamijeniti kaznom zatvora, kao i drugostupanjska presuda kojom je prvostupanjska presuda potvrđena, uz okolnost da osuđenik ne samo da nije u određenom roku platio izrečenu novčanu kaznu, nego je promijenio adresu a da o tome nije obavijestio sud, nisu postojale zakonske pretpostavke da se osuđeniku postavi branitelj po službenoj dužnosti radi dostave rješenja kojim je novčana kazna zamijenjena bezuvjetnom kaznom zatvora. Uostalom, prema izričitoj odredbi čl. 147. st. 4. ZKP/97 (sada 175.st.7. ZKP/08) sud će okrivljeniku postaviti branitelja po službenoj dužnosti samo radi dostave presude kojom mu je izrečena bezuvjetna kazna zatvora, o čemu se u ovom slučaju ne radi, jer je u pitanju druga odluka (rješenje) od čije dostave, doduše, teče rok za žalbu, međutim za dostavu takve odluke primjenjuje se odredba čl. 147. st. 3. ZKP/97 (sada čl.175.st.6. ZKP/08), kako ispravno smatra državni odvjetnik.“

Člankom 124. st. 4. ZKP/08, propisan je poseban oblik sudske dostave rješenja o određivanju istražnog zatvora okrivljeniku - zatvoreniku, obzirom da je istom odredbom određeno da se to rješenje predaje zatvoreniku odmah po zatvaranju, a koji primitak rješenja i trenutak primitka potvrđuje potpisom. Istovjetan način osobne dostave rješenja o pritvoru propisan je i čl.103.st.3. ZKP/08.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je u odluci broj: I Kž-328/00 od 15. svibnja 2000. godine, zauzeo stav, za kojeg smatramo da je i dalje aktualan te primjenjiv po odredbama ZKP/08, u pogledu dostave rješenja o određivanju pritvora (sada istražnog zatvora) okrivljeniku koji je u bijegu, a u kojoj se navodi : „kada se optuženik nalazi u bijegu i kada mu rješenje o određivanju pritvora još uvijek nije uručeno (čl. 103. ZKP/97, sada čl.124.st.4. ZKP/08), ali jeste branitelju koji je u otvorenom roku izjavio žalbu protiv rješenja o određivanju pritvora, treba s meritornim rješavanjem ove žalbe pričekati, odnosno zadržati istu i tek kasnije, kada rješenje o određivanju pritvora bude uručeno pritvoreniku po njegovom pritvaranju, odlučiti o žalbi i donijeti odgovarajuće rješenje.“

U sudskoj praksi kao sporno postavilo se pitanje da li sud u postupku opoziva uvjetne osude može osuđeniku poziv za sjednicu vijeća dostaviti putem oglasne ploče, prema odredbama ZKP/08, uz to i putem internetske stranice suda, sada u smislu čl.175. st.6. ZKP/08, obzirom da se sjednica vijeća na kojoj se odlučuje o prijedlogu za opoziv uvjetne osude može održati samo onda ako je osuđenik o toj sjednici vijeća uredno obaviješten. Sporno stoga što okrivljenikova obveza da o svakoj promjeni adrese obavijesti sud po čl. 457.st.2. ZKP/08, traje do pravomoćnog završetka postupka, a nesporno je da se postupak opoziva uvjetne osude provodi po pravomoćnosti presude.

Prije svega valja ukazati da su odredbe o opozivu uvjetne osude sadržane u čl.564. ZKP/08, kao i da su odredbe o pozivanju osuđenika na izvidno ročište i sjednicu vijeća sadržane u čl.564. st. 2. i 3. ZKP/08. Iz istih odredbi proizlazi da je sud dužan ispitati osuđenika samo ako je dostupan, a da se sjednica vijeća može održati i u njegovoj odsutnosti, ako je o sjednici vijeća uredno obaviješten. Iste odredbe sadržane su i u čl. 472. st. 2. i 3. ZKP/97, pa je očito da je dosadašnja sudska praksa u tom pogledu i dalje aktualna.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je u odluci broj: Kr-451/1999 od 16. siječnja 2002. godine, zauzeo stav da je to moguće, pa se u istoj odluci navodi : „ Uvidom u spis utvrđeno je, da je sud uredno pozvao osuđenika na saslušanje za dan 1. listopada 1998. godine, ali on iz nepoznatih razloga nije pristupio. Osim toga, sud je u pet navrata obavještavao osuđenika o danu održavanja sjednice vijeća, koji pozivi nisu uručeni, time da niti dostava putem djelatnika policije nije uspjela zbog

odsustva osuđenika s kućne adrese vezano za njegovu sklonost ka skitnji i prosjačenju. Slijedom toga, sud je s pravom zaključio da osuđenik nije dostupan, a obavijest o sjednici vijeća uredno mu je dostavljena putem oglasne ploče suda, jer su bili ispunjeni uvjeti iz čl. 115. st. 3. ZKP-a (isto čl. 147. st. 3. ZKP/97, ali isto i prema odredbi čl.175.st.6. ZKP/08). Slijedom toga, propuštanjem saslušanja osuđenika, odnosno njegovim odsustvom u postupku opoziva uvjetne osude, nije povrijeđeno osuđenikovo pravo obrane u smislu čl. 414. toč. 3. ZKP/93 (čl. 427. toč.3. ZKP/97, sada čl.517.toč.3. ZKP/08).“

To znači da sud u postupku opoziva uvjetne osude nije dužan pribavljati osuđenikovu novu adresu, a mišljenja smo da nema zakonskog uporišta da nalogom za izdavanjem objave u smislu čl.565. ZKP/08, traži obavijest o njegovoj adresi jer to proizlazi iz same te odredbe u kojoj se navodi da se objava raspisuje kada se ne zna prebivalište ili boravište okrivljenika kad je ona po odredbama ZKP potrebna. To je i razumljivo ako se imaju u vidu vrlo često kratki rokovi u kojima sud mora pravomoćno odlučiti o opozivu uvjetne osude. Ujedno sud u postupku opoziva uvjetne osude nema zakonskog ovlaštenja osiguravati osuđenikovu nazočnost prisilnim dovođenjem koje je rezervirano samo do pravomoćnosti postupka.

Okrivljenik može branitelju izdati punomoć za primitak dopisa, poziva, optužnih akata i odluka od čije dostave teče žalbeni rok, osim presude kojom je osuđen na kaznu zatvora, obzirom da mu se ona uvijek osobno i neposredno dostavlja. U tim slučajevima dostava se smatra urednom danom predaje pošiljke odvjetničkom uredu branitelja ili danom slanja pošiljke tom uredu putem telekomunikacijskog sredstva, a kako je to sve uređeno čl. 175.st.8. u svezi sa čl.77. ZKP/08. Međutim ukoliko je okrivljenik osuđen na kaznu zatvora, onda se presuda uvijek dostavlja i okrivljeniku.

Prema okrivljeniku nije nikada moguće primijeniti pojednostavljeni ili skraćeni način dostave iz čl.176. st.2. ZKP/08, ali mu je moguće po čl. 176.st.1. ZKP/08, po tijelu koje postupa u odnosu na njega, usmeno dati poziv s upozorenjem na posljedice nedolaska, za dokazno ročište, ročište pred optužnim vijećem i raspravu, u kojem će se slučaju će se to zabilježiti u zapisniku ili službenoj zabilješci, koju će okrivljenik potpisati, osim ako je taj poziv zabilježen u zapisniku, a koje je rješenje preuzeto iz čl.144.st.2. ZKP/97, s tom razlikom što je ovaj poziv okrivljeniku mogao dati samo sud, dok to sada može učiniti i druga tijela koja postupaju prema okrivljeniku.

8. DOSTAVA ODLUKA I DRUGIH DOPISA MALOLJETNIKU PREMA ZAKONU O SUDOVIMA ZA MLADEŽ

Prema čl.50.st.3. Zakon o sudovima za mladež („Narodne novine“ broj 111/97, 27/98 i 12/02 – dalje: ZSM), dostava odluka i drugih dopisa maloljetniku se obavlja prema odredbama čl.147. Zakona o kaznenom postupku, a očito se ima u vidu ZKP/97, s time da se maloljetniku neće dostavljati odluke isticanjem na oglasnoj ploči suda, niti će se primjenjivati odredba čl.143. st.2. ZKP/97.

Prema čl. 43.st.2. ZSM, odredbe o dostavi odluka i drugih dopisa primjenjuju se u postupcima prema maloljetnicima, ali i u postupcima prema osobama koje u vrijeme pokretanja postupka, odnosno suđenja nisu navršile dvadeset i jednu godinu života.

One se također primjenjuju i prema maloljetniku u postupku spojenim s postupkom protiv punoljetne osobe, kako to proizlazi iz odredbe čl.60.st.3. ZSM.

Budući da iz odredbi čl. 575. ZKP/08, proizlazi da ZKP/08, u cijelosti stupa na snagu 01.rujna 2011.godine, to je očito da se od toga dana u postupcima prema maloljetnicima neće moći adekvatno primjenjivati odredbe o dostavi iz ZKP/97, koji u cijelosti prestaje važiti, a na koje se poziva čl.50.st.3. ZSM, za sve one postupke koji će biti pokrenuti nakon toga dana, kako potonje proizlazi iz čl.574.st.1. ZKP/08.

Stoga ostaje otvoreno pitanje na koji će se način vršiti dostava odluka i dopisa u postupcima koji će se voditi prema odredbama ZSM nakon 31. kolovoza 2011. godine. Sigurno je da se nove odredbe o dostavi odluka i dopisa neće moći primjenjivati u postupcima koji će se voditi prema odredbama ZSM, ukoliko do stupanja na snagu ZKP/08, dana 01. rujna 2011. godine, ne bude riješeno to pitanje.

Ostaje nam se jedino složiti sa zaključkom izloženim na XXI. Savjetovanju Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu od 6. prosinca 2008. godine u Opatiji u kojem se navodi: „ Bez obzira na predviđene različite rokove legistikacije za ZKP, u svjetlu iskustava o sporom donošenju tzv. „doticajnih zakona“ (Zakon o sudovima, Zakon o sudovima za mladež, Zakon o USKOK-u, Zakon o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda, Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Zakon o policiji, Zakon o policijskim ovlastima, Zakon o naknadi štete žrtvama kaznenih djela, Zakon o rehabilitaciji i drugi), sudionici Savjetovanja izražavaju bojazan da izdvojeno donošenje ZKP-a ugrožava cjelovitost, koherenciju i funkcioniranje kaznenopravnog sustava Republike Hrvatske.“

9. POJEDNOSTAVLJENI ILI SKRAĆENI NAČIN DOSTAVE POZIVA

Odredbe čl.176. st.1. i 2. ZKP/08, preuzimaju rješenja o pojednostavljenom ili skraćenom načinu dostave poziva iz čl.144.st.2. i čl.153. ZKP/97, a usmjerene su ubrzanju postupka.

Razlikuje se prema tim odredbama neposredna dostava poziva sudioniku postupka po tijelu koje u odnosu na njega postupa te posredna dostava poziva osobama koje sudjeluju u postupku, osim okrivljeniku, putem sudionika u postupku.

Tako se prema čl. 176.st.1. ZKP/08, poziv s upozorenjem o posljedicama nedolaska za dokazno ročište, ročište pred optužnim vijećem i raspravu može usmeno dati osobi koja se nalazi pred tijelom koje postupa što će se zabilježiti u zapisniku ili službenoj zabilješci, koju će pozvana osoba potpisati, osim ako je taj poziv zabilježen u zapisniku. To je slučaj neposrednog pojednostavljenog ili skraćenog načina dostave poziva.

Ovo je slučaj u kojem se odstupa od principa dostave poziva pismenim putem i taj način dostave, samo poziva, može se primijeniti u odnosu na svakog sudionika postupka koji se nalazi pred tijelom koje postupa u točno određenim fazama kaznenog postupka.

Štetne posljedice propisane za propuštanje mogu nastupiti samo ako se utvrdi da je pozvana osoba primila poziv kao i da je pozvana osoba poučena o posljedicama propusta. Upravo zbog toga, kada poziv nije fiksiran na zapisniku, službena zabilješka, kao dokaz o predaji i prijemu poziva obzirom da u ovom slučaju ne postoji dostavnica kao takav dokaz, mora sadržavati podatke o primatelju poziva, podatke o sadržaju poziva i predaji, načinu dostave, podatke o upozorenju na posljedice propuštanja, podatke o mjestu i vremenu predaje poziva i potpis pozvane osobe. Tako sačinjena službena zabilješka jeste dokaz da je poziv na zakonit način predan i preuzet, ali i dokaz da je dostava uredno obavljena.

U zapisniku bi se moralo konstatirati da je poziv za dokazno ročište, ročište pred optužnim vijećem i raspravu koje se treba održati točno određenog dana priopćeno pozvanoj osobi kao i da su joj priopćena upozorenja o posljedicama neopravdanog izostanka.

Posredna dostava poziva osobama koje sudjeluju u postupku, osim za okrivljenika, putem sudionika u postupku propisana je čl. 176.st.2. ZKP/08, i iz nje proizlazi da se na ovakav način mogu pozivati svi procesni subjekti, osim okrivljenika. Jedini je uvjet da sudionik u postupku pristane uručiti poziv onome komu je upućen, s time da je nalog suda o predaji poziva radi uručjenja osobi koja sudjeluje u postupku obvezatan za tužitelja i branitelja u odnosu na osobe čije su ispitivanje predložile. Dodani je i uvjet da tijelo postupka smatra da je na taj način zajamčeno njegovo dostavljanje

Sudionika u postupku koji ne pristane na uručenje poziva zbog toga ne može snositi nikakve posljedice kao i u slučaju da primljeni poziv ne uruči.

Iako je čl.176.st.4. ZKP/08, određeno da će se o pozivu i predaji odluke obavljenim na taj način sastaviti službena zabilješka u spisu, valja ukazati da ova dostava predstavlja uvijek određeni rizik jer se nikada sa sigurnošću ne zna da li je poziv uručen obzirom da sudionik u postupku koji pristane na uručenje poziva nije obvezatan izvijestiti tijelo da li je ili nije izvršio predaju poziva. Osim toga moguće je da sudionik nije mogao iz objektivnih razloga izvršiti predaju poziva, o čemu tijelo također neće imati saznanja. Stoga je neophodno dobro i realno prosuditi koji će sudionik objektivno biti u mogućnosti izvršiti predaju poziva, a što i proizlazi iz dikcije čl.176.st.2. ZKP/08, „ako tijelo postupka smatra da je na taj način zajamčeno njegovo dostavljanje“.

Upravo zbog navedenog rizika čl. 176.st.5. ZKP/08, je propisao da štetne posljedice propisane za propuštanje mogu nastupiti za posredno pozvane osobe samo ako se utvrdi da je pravovremeno primila poziv i da je bila poučena o posljedicama propusta.

O pozivu za raspravu ili drugom pozivu te o odluci o odgodi rasprave ili drugih određenih radnji (npr. odgoda očevida, rekonstrukcije i sl.) mogu se svi sudionici postupka, dakle i okrivljeni, izvijestiti telekomunikacijskim sredstvom, ako se prema okolnostima može pretpostaviti da će obavijest upućenu na taj način primiti osoba kojoj je upućena, a o čemu će se sastaviti službena zabilješka u spisu koja mora sadržavati podatke o pozivu i predaji odluke te o načinu dostave kao i da je konkretna osoba bila poučena na štetne posljedice propisane za propuštanje.

10. TAJNIK SUDA

Tajnik suda jeste novi, sporedni, ali vrlo važan sudionik postupka. Tehničke zadaće koje su prema odredbama ZKP/97, bile u nadležnosti suca, preuzima tajnik suda jer on prema odredbama ZKP/08, preuzima tehničku pripremu postupka pred sudom, deponiranje izdvojenih zapisnika, brine se za dostavu i obavlja druge tehničke zadaće. Time se nastojalo postići da tzv. tehnička komponenta postupka postane djelotvornija te da se olakša rad suda kako bi sud, tako rasterećen, obavljao svoju temeljnu zadaću, rješavanje predmeta postupka.

Stoga je odredbom čl.177. ZKP/08, propisano da tajnik suda nadzire otpremanje sudskih odluka, dopisa i poziva, provjerava jesu li uredno dostavljeni primateljima, u slučaju potrebe nalaže njihovu ponovnu otpremu te strankama na njihov zahtjev izdaje sudske pozive. O svim nedostacima u otpremi i dostavljanju dopisa koje sam ne može otkloniti, tajnik suda izvijestit će, ovisno o stadiju postupka, suca istrage, predsjednika vijeća ili suca koji vodi postupak te prema potrebi predsjednika suda radi poduzimanja mjera potrebnih za učinkovitu dostavu.

11. ZAVRŠNO

Za očekivati je da će novi koncept dostave u bitnoj mjeri utjecati na učinkovito vođenje kaznenog postupka, efikasnost suđenja, a pogotovo na ostvarenje prava na suđenje u razumnom roku. U svakom slučaju, ova djelatnost suda i drugih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku, a koja je do donošenja ZKP/08, bila zapostavljena i nije u značajnoj mjeri mijenjana još od donošenja Zakonom o krivičnom postupku iz 1977. godine („Službeni list SFRJ“ broj Službeni list SFRJ br. 4/77), doprinijet će sa svoje strane ubrzanju kaznenog postupka i podizanju njegove kakvoće. Radi ispunjenja ovih očekivanja bit će nužno prije svih educirati osoblje suda i drugih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku, a koji će neposredno obavljati radnje dostave, a pogotovo potanko razraditi i urediti postupanje tajnika suda s obzirom da je to novi sudionik postupka nepoznat dosadašnjoj praksi i obzirom na njegovu iznimnu ulogu definiranu čl.177. ZKP/08.

Literatura:

1. Pavišić B., Komentar zakona o kaznenom postupku, V izdanje, Žagar, Rijeka 2005.
2. Pavišić B. i suradnici, Kazneno postupovno pravo, Rijeka : Pravni fakultet Sveučilišta, 2010.
3. Krapac D., Kazneno procesno pravo, Prva knjiga : Institucije, IV izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, 2010.
4. Hirjan F i Singer M., Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Nakladni zavod Globus, 2002.
5. Kramarić I., Zakon o kaznenom postupku sa sudskom praksom, Informator , 1998.
6. Jemrić M., Zakon o krivičnom postupku VI izdanje, Narodne novine 1987.
7. Vasiljević T. i Grubač M., Komentar zakona o krivičnom postupku, Savremena administracija 1995.
8. Petrić B., Komentar zakona o krivičnom postupku, Grafosrem Šid 1982.
9. Sudska praksa VSRH : <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/>
10. Ustavni sud Republike Hrvatske : <http://www.usud.hr/>
11. Europski sud za ljudska prava : http://www.echr.coe.int/echr/Homepage_EN
12. Zakon o kaznenom postupku „Narodne novine“ broj 152/08 i 76/09